

Asia Tekijänoikeus rakennukseen ja rakennuspiirustuksiin

Hakijat Vuokatti Hirsitalot Oy

Kajaanin kihlakunnan poliisilaitos/rikosylikomisario X

Annettu 10.3.2008

Tiivistelmä *Rakennus ja rakennuspiirustukset eivät olleet siinä määrin itsenäisiä ja omaperäisiä että ne olisivat tekijänoikeuslain 1 §:ssä tarkoitettuja teoksia.*

LAUSUNTOPYYNTÖ

Vuokatti Hirsitalot Oy on 9.7.2007 saapuneella lausuntopyynnöllä pyytänyt tekijänoikeusneuvoston lausuntoa koskien rakennuksen ja rakennuspiirustusten tekijänoikeutta.

Kajaanin kihlakunnan poliisilaitos (rikosylikomisario X) on pyytänyt 17.12.2007 saapuneella kirjeellä tekijänoikeusneuvoston lausuntoa koskien rakennuksen, rakennuspiirustusten ja rakennuksen arkkitehtonisten yksityiskohtien tekijänoikeutta koskevassa asiassa.

Asioiden yhdistäminen

Tekijänoikeusneuvosto on yhdistänyt asioiden käsittelyn ja on ilmoittanut seikasta asianosaisille, jotka ovat menettelyyn suostuneet.

Tekijänoikeusneuvoston työjärjestyksen mukaan (21.6.1999, 2 § 3 mom.) jos lausuntoa on pyytänyt tuomioistuin, syyttäjä tai esitutkintaviranomainen, tekijänoikeusneuvosto käsittelee asian pyytämättä asiaan osallisilta lausuntoa, vastinetta tai muuta selitystä.

Koska kaksi asiaa on yhdistetty, on tekijänoikeusneuvosto ylläolevasta työjärjestyksen maininnasta huolimatta huomionut 9.7.2007 lausuntopyynnön osana asian käsittelyä.

Kajaanin kihlakunnan poliisilaitoksen selostus asiasta

Kajaanin kihlakunnan poliisilaitoksella on tutkittavana rakennusarkkitehti A:n 1.6.2007 tekemä tutkintapyyntö epäillystä tekijänoikeusrikoksesta.

Tutkintapyyntö on todettu seuraavaa (tutkintailmoitus s. 2):

A on suunnitellut Hartolan loma-asuntomessuille vuonna 2004 Villa Borén -nimisen talon, jossa rakennuttajina ovat olleet B ja C ja näytteilleasettajana Vuokatti Hirsitalot Oy.

A:n tietoon on sittemmin tullut, että Vuokatti Hirsitalot markkinoi omana tuotteenaan ko. talomallia ja siihen perustuvaa Terijoki-mallistoa, vaikka kyseessä on A:n suunnittelema/piirtämä itsenäinen ja omaperäinen rakennustaiteen tuote, joka ylittää ns. teostasoon ja nauttii näin ollen tekijänoikeuslaissa mainittua suojaa. Mainittu tekijänoikeus tuottaa A:lle yksinoikeuden, mihin sisältyy sekä rakennuspiirustusten kappaleiden valmistaminen sekä piirustusten mukaisen rakennuksen valmistaminen.

A:n kannalta asialla on hyvin suuri merkitys, koska messukohde ja sen pohjalta suunniteltu Terijoki-mallisto on myynyt hyvin ja yhtiö on saanut A:n teoksen pohjalta merkittäviä taloudellisia etuuksia.

A katsoo, että hänen tekijänoikeuttaan on loukattu, koska hän ei ole luovuttanut em. oikeuksiaan yhtiölle eikä hän ole muutenkaan saanut minkäänlaista hyvitystä omasta työstään. Asianomistaja vaatii asiassa rangaistusta, mikäli sellaisesta saadaan esitutkinnassa näyttöä.

Vuokatti Hirsitalot Oy:n kirjelmä

Vuokatti Hirsitalot Oy lähtee lausuntopyynnössään siitä, että Villa Borén on perinteinen suomalainen hirsirakennus, jossa on yhdistelty nykyaikaisia hirsirakentamiskäytäntöjä sekä erilaisia vanhojen huviloiden ja rakennusten arkkitehtonisia yksityiskohtia. Yhtiö ei katso, että kyseisen kohteen piirustuksiin, suunnitelmiin tai kokonaisuuteen liittyisi merkittävää itsenäistä ja omaperäistä suunnittelua. Rakennus ei myöskään ole syntynyt A:n luomistyön tuloksena, sillä sen yksityiskohtien suunnitteluun on osallistunut yhtiön henkilökuntaa. Villa Borén ei yhtiön mukaan ole niin itsenäinen ja omaperäinen, ettei muun kuin tuotteen tekijän voitaisi osoittaa päätyvän muodoltaan samanlaiseen lopputulokseen.

Tekijänoikeusneuvostolle esitetyt kysymykset

Kajaanin kihlakunnan poliisilaitos on esittänyt seuraavat kysymykset:

1. Katsooko tekijänoikeusneuvosto, että arkkitehti A:n suunnittelema Villa Borén -nimisen talon rakennuspiirustuksia (Arkkitehtisuunnittelu A, pääpiirustukset 19.11.2003) sekä niiden mukaista rakennusta on pidettävä teoskynnyksen ylittävänä tekijänoikeuslain 1 §:n 1 momentin tarkoittamana rakennusteoksena?
2. Katsooko tekijänoikeusneuvosto, että arkkitehti A:n suunnitteleman Villa Borén -nimisen talon rakennuspiirustuksia on pidettävä teoskynnyksen ylittävänä tekijänoikeuslain 1 §:n 2 momentin tarkoittamana kirjallisena teoksena?
3. Ovatko Vuokatti Hirsitalot Oy:n esitteissään käyttämät T1/262Te -talomallin rakennuspiirustukset ja/tai niiden perusteella mahdollisesti valmistetut rakennukset teoskappaleita A:n suunnitteleman Villa Borén -nimisestä rakennuksesta tai muunnelmia siitä?

4. Ovatko Vuokatti Hirsitalot Oy:n esitteissään käyttämät T1/262Te -talomallin rakennuspiirustukset ja/tai niiden perusteella mahdollisesti valmistetut rakennukset teokappaleita A:n suunnitteleman Villa Borén -nimisen rakennuksen rakennuspiirustuksista tai muunnelmia piirustuksista?

5. Katsooko tekijänoikeusneuvosto, että arkkitehti A:n suunnittelemaa Villa Borén -nimisen talon julkisivun arkkitehtonisia yksityiskohtia (ikkunoiden koristeaiheet, yläkolmioiden koristeaiheet ja paneloinnit, kuistien kaiteet ja pilarien paikat) on pidettävä teoskynnyksen ylittävänä tekijänoikeuslain 1 § § momentin mukaisina rakennustaiteen tuotteina?

6. Ovatko Vuokatti Hirsitalot Oy:n esitteissään ja/tai mahdollisesti valmistetuissa rakennuksissa käyttämät Terijoki-talomalliston rakennusten yksityiskohdat teokappaleita A:n suunnitteleman Villa Borén -nimisen rakennuksen yksityiskohdista?

Vuokatti Hirsitalot Oy on esittänyt seuraavat kysymykset:

1. Ylittääkö *Villa Borén* rakennustaiteellisena tuotoksena teoskynnyksen; onko kysymyksessä teos, joka nauttii tekijänoikeudellista suojaa?

2. Mikäli *Villa Borén* rakennustaiteellisena teoksena ylittää ns. teoskynnyksen, niin onko A:lla siihen yksin tekijänoikeus, kun rakennus on syntynyt edellä todetulla tavalla?

3. Onko Vuokatti Hirsitalot Oy omalla toiminnallaan loukannut A:n tekijänoikeutta?

Lisämateriaali

Kajaanin kihlakunnan poliisilaitos on lähettänyt 7.2.2008 päivätyllä kirjeellä lisämateriaalia jossa on kaikkiaan 14 valokuvaa koskien rakennuksen yksityiskohtia.

TEKIJÄNOIKEUSNEUVOSTON LAUSUNTO

Tekijänoikeudesta

Tekijänoikeuslain (TekijäL, 404/1961) 1 §:n 1 momentin mukaan sillä, joka on luonut kirjallisen tai taiteellisen teoksen, on yksinoikeus teokseen. Säännös sisältää esimerkkiluettelon suojattavista teostyypeistä. Tekijänoikeussuojaa saavat esimerkiksi kaunokirjalliset, kuvataiteen ja rakennustaiteen teokset.

Teoksella tekijänoikeudellisessa merkityksessä tarkoitetaan henkisen luomistyön tuotetta. Kirjallinen tai taiteellinen tuote on tekijänoikeudella suojattu, jos sitä voidaan pitää tekijänsä luovan työn omaperäisenä tuloksena. Tällöin se niin sanotusti ylittää teoskynnyksen eli saavuttaa teostason. Suojan edellytyksenä ei ole muita erityisiä vaatimuksia.

Tekijänoikeuden sisällöstä säädetään TekijäL 2 ja 3 §:ssä. Tekijän taloudellisista oikeuksista säädetään 2 §:ssä. TekijäL 2 §:n 1 momentin mukaan tekijänoikeus tuottaa, TekijäL

2 luvussa säädetyin rajoituksin, yksinomaisen oikeuden määrätä teoksesta valmistamalla siitä kappaleita ja saattamalla se yleisön saataviin, muuttamattomana tai muutettuna, käännöksenä tai muunnelmana, toisessa kirjallisuus- tai taidelajissa taikka toista tekotapaa käyttäen.

Tekijän moraalisisista oikeuksista säädetään TekijäL 3 §:ssä. TekijäL 3 §:n 1 momentin mukaan tekijä on ilmoitettava hyvän tavan mukaisesti, kun teoksesta valmistetaan kappale tai teos kokonaan tai osittain saatetaan yleisön saataviin. TekijäL 3 §:n 2 momentissa kielletään teoksen muuttaminen tekijän kirjallista tai taiteellista arvoa tai omalaatuisuutta loukkaavalla tavalla ja teoksen saattaminen yleisön saataviin tekijää sanotuin tavoin loukkaavassa muodossa tai yhteydessä.

Rakennuksen tekijänoikeussuojasta on oikeuskirjallisuudessa todettu mm., että "arkkitehtoniset teokset ovat suojattuja sikäli kuin ne rakennuksen suunnittelun ja sijoituspaikan tahi sen yksityiskohtien (huoneiden asettelu, valaistussuhteet, porraskäytävien luku, mukavuudet) puolesta edustavat jotakin taiteellista lisää. Tavallisimmin tämä lisää ilmenee rakennuksen julkisivussa, mutta saattaa käydä ilmi myös portista, ovista jne. (...)." (Kivimäki T.M., "Uudet tekijänoikeus- ja valokuvauslait", s. 28).

Rakennuksia koskee TekijäL 25e §:n rajoitussäännös, jonka mukaan rakennusta saa omistaja tekijän luvatta muuttaa, mikäli teknilliset tai tarkoituksenmukaisuussyyt sitä vaativat.

TekijäL nykyisessä 11 §:ssä todetaan, että tekijänoikeuslain 2 luvun rajoituksia koskevilla säännöksillä ei rajoiteta tekijälle kuuluvia 3 §:n mukaisia moraalisia oikeuksia laajemmin kuin 25 e §:stä johtuu.

Rakennustaiteen tuotteita ovat yhtä hyvin arkkitehtipiirustukset kuin valmiit rakennuksetkin. (Pirkko-Liisa Haarmann, "Tekijänoikeus ja lähioikeudet" (Jyväskylä 2005) s. 85) Näin ollen rakennuspiirustukset voivat nauttia tekijänoikeussuojaa mikäli niiden voidaan itsenäisesti katsoa ylittävän teoskynnyksen.

Tekijänoikeus on TekijäL 43 §:n mukaan voimassa, kunnes 70 vuotta on kulunut tekijän kuolinvuodesta.

Korkeimman oikeuden ratkaisuja

Korkein oikeus on käsitellyt rakennuksen tekijänoikeutta ratkaisuisaan 1988:4 ja 1989:149. Ratkaisut eivät anna suoranaista oikeusohjetta lausuntopyynnössä käsiteltyyn tapaukseen lukuunottamatta sitä ensinmainittuun ratkaisuun liittyvää lausumaa, että rakennuspiirustukset voivat nauttia tekijänoikeussuojaa, vaikka niiden perusteella tehty rakennus ei suojaa nauttisi.

Tekijänoikeusneuvoston aikaisempia lausuntoja

Tekijänoikeusneuvosto on lausunut rakennuksen tai rakennuspiirustusten tekijänoikeussuojasta useissa lausunnoissaan, esim. TN 1995:18, TN 1996:4, TN 1997:16, TN 1999:3 ja TN 2002:5. Yleislinjana voidaan luonnehtia, että rakennus tai rakennuspiirustus on voinut jäädä vaille tekijänoikeussuojaa, jos niistä ei ole ilmennyt

riittävää itsenäisyyttä ja omaperäisyyttä. Lausunnossa TN 2002:5 todettiin, että esimerkiksi rakennuksen sisätilojen portaiden leveyden vähäistä muuttamista taikka rakennuksen jonkin julkisivumateriaalin vaihtamista vastaavatyypin muuttamiseen mutta halvempaan materiaaliin voitaneen usein perustella TekijäL 25 e §:ssä tarkoitetuilla teknillisillä tai tarkoituksenmukaisuussyillä.

Vastaus lausuntopyynnössä esitettyihin kysymyksiin

Tekijänoikeusneuvosto korostaa aluksi, ettei se tekijänoikeuslain ohella voi tulkita muuta asiaan mahdollisesti vaikuttavaa lainsäädäntöä kuten esimerkiksi lakia sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa. Lausunto perustuu yksinomaan toimitettuun valokuvamateriaaliin.

Kajaanin kihlakunnan poliisilaitoksen kysymykset

Tekijänoikeusneuvosto vastaa Kajaanin kihlakunnan poliisilaitoksen kysymyksiin 1-4 ja 5-6 yhdistetyillä vastauksilla.

1. Katsooko tekijänoikeusneuvosto, että arkkitehti A:n suunnittelema Villa Borén -nimisen talon rakennuspiirustuksia (Arkkitehtisuunnittelu A, pääpiirustukset 19.11.2003) sekä niiden mukaista rakennusta on pidettävä teoskynnyksen ylittävänä tekijänoikeuslain 1 §:n 1 momentin tarkoittamana rakennusteoksena?

2. Katsooko tekijänoikeusneuvosto, että arkkitehti A:n suunnitteleman Villa Borén -nimisen talon rakennuspiirustuksia on pidettävä teoskynnyksen ylittävän tekijänoikeuslain 1 §:n 2 momentin tarkoittamana kirjallisena teoksena?

3. Ovatko Vuokatti Hirsitalot Oy:n esitteissään käyttämät T1/262Te -talomallin rakennuspiirustukset ja/tai niiden perusteella mahdollisesti valmistetut rakennukset teoskappaleita A:n suunnitteleman Villa Borén -nimisestä rakennuksesta tai muunnelmia siitä?

4. Ovatko Vuokatti Hirsitalot Oy:n esitteissään käyttämät T1/262Te -talomallin rakennuspiirustukset ja/tai niiden perusteella mahdollisesti valmistetut rakennukset teoskappaleita A:n suunnitteleman Villa Borén -nimisen rakennuksen rakennuspiirustuksista tai muunnelmia piirustuksista?

TekijäL 1 § 1 mom. ja 2 mom. teoskynnysarviot perustuvat samoihin kriteereihin. Koska ratkaisun KKO 1988:4:n perusteella piirustukset ja valmis talo voivat nauttia itsenäisesti tekijänoikeussuojaa, on ne käsiteltävä erikseen.

Pääpiirustus on esitutkintapöytäkirjan liite no: 1.5. (ss. 27-30). Pääpiirustukseen kuuluu neljä A4-kokoista sivua, joista ensimmäisellä kuvataan asemapiirroksessa rakennuksen sijaintia tontilla, toisella on asunnon pohjapiirros, kolmannella kaksi asunnon poikkileikkauspiirrosta ja viimeisellä sivulla asunnon julkisivut on kuvattu neljästä eri ilmansuunnasta.

Tekijänoikeusneuvosto katsoo, että kyseiset piirustukset edustavat tavanomaisena pidettävää perinteistä hirsitalosuunnittelua. Esitutkintapöytäkirjan mukaan (s. 3) suunnittelussa on mm. huomioitu talotehtaan suunnittelurajat hirsien mittojen, koon,

ym. sellaisten rakenteiden osalta. Lisäksi asiakkaiden vaatimuksilla on ollut huomattava merkitys (ss. 2-3). Tehdyt ratkaisut ovat sellaisia yleisiä pientalosuunnitteluun liittyviä ratkaisuja, joihin kuka tahansa suunnittelun ammattilainen voisi tehtävää suorittaessaan päätyä. Piirustukset eivät ole siinä määrin itsenäisiä ja omaperäisiä, että niitä olisi pidettävä tekijänoikeuslaissa tarkoitettuina teoksina.

Piirustusten ja kuvamateriaalin perusteella (esitutkintapöytäkirjan sivut 7, 26, 41, 42 ja 45) on valmista rakennusta pidettävä niinkään tavanomaisena suomalaisena hirsitalona, joka ei ole siinä määrin itsenäinen ja omaperäinen, että sitä olisi pidettävä tekijänoikeuslaissa tarkoitettuna teoksena.

5. Katsooko tekijänoikeusneuvosto, että arkkitehti A:n suunnittelemaa Villa Borén -nimisen talon julkisivun arkkitehtonisia yksityiskohtia (ikkunoiden koristeaiheet, yläkolmioiden koristeaiheet ja paneloinnit, kuistien kaiteet ja pilarien paikat) on pidettävä teoskynnyksen ylittävänä tekijänoikeuslain 1 § § momentin mukaisina rakennustaiteen tuotteina?

6. Ovatko Vuokatti Hirsitalot Oy:n esitteissään ja/tai mahdollisesti valmistetuissa rakennuksissa käyttämät Terijoki -talomalliston rakennusten yksityiskohdat teoskappaleita A:n suunnitteleman Villa Borén -nimisen rakennuksen yksityiskohdista?

Esitutkintapöytäkirjan sivulla 5 A toteaa seuraavaa: "Yksittäisistä detaljeista mainittakoon ikkunoiden erikseen suunnitellut ja mitoitettut/uudelleen tuotetut koristeaiheet (ikkunoiden verhousautojen koristeuritus, koristepienat ja vaakasalmiakki koon ja muodon määrittäminen sekä arkkitehtoninen sijoitus ikkunanauhassa). Myös yläkolmioiden yksittäiset koristeaiheet, paneelien suunta ja niin edelleen ovat minun luomiani." (...) "Suunnittelemani kaide-, pilari- ja ikkunanpieliratkaisut (...) ovat arkkitehtonisia ratkaisuja." Tämän lisäksi on 7.2.2008 päivätyssä kirjeessä liitteenä kaikkiaan 14 rakennuksen erilaisia yksityiskohtia kuvaavaa valokuvaa.

Tekijänoikeusneuvosto katsoo, että kyseisissä valokuvissa olevia yksityiskohtia ei voida pitää tekijänoikeuslaissa tarkoitettuina teoksina. Koristeaiheet, joita on sovellettu, kuuluvat yleisesti perinnerakentamisen ilmaisukieleen. Näin ollen vaatimus yksityiskohtien itsenäisyydestä ja omaperäisyydestä ei täyty.

Vastaukset Vuokatti Hirsitalot Oy:n kysymyksiin

Kysymys 1 sisältyy Kajaanin kihlakunnan poliisilaitoksen kysymykseen 1. Tekijänoikeusneuvoston vastaus kysymykseen rakennuksen teoskynnyksen ylittymisestä on kielteinen. Kun näin on, ei tekijänoikeusneuvoston ole tarpeen vastata kysymyksiin 2 ja 3.

Puheenjohtaja

Niklas Bruun

Sihteeri

Mikko Huuskonen

Lausunto on käsitelty tekijänoikeusneuvoston täysistunnossa. Asian ratkaisemiseen ovat osallistuneet Niklas Bruun (puheenjohtaja), Ritva Hanski-Pitkälampi, Tuula Hämäläinen, Teemu Kalliala, Satu Kangas, Martti Kivistö, Päivi Liedes, Elina Mäntylä, Kirsi-Marja Okkonen, Pekka Pulkkinen, Maria E. Rehbinder, Pekka Sipilä, Katariina Sorvari, Anne Stenros, Markku Uotila ja Martti Virtanen.